

H O O F D E N & Z I N N E N

De moraal van paars

Het paarse kabinet is zeer actief in het verbeteren van de infrastructuur van het land. Het heeft de financiën onder controle en Nederland wordt alom geprezen om zijn beleid. Maar van paars werd toch iets meer verwacht. Het zou een nieuwe wind door ons land doen waaien. Opener, eerlijker, minder gesloten, minder verkrampt, minder machtsbelust, bereidheid tonend verantwoordelijkheid te dragen en verantwoordelijkheid af te leggen. Maar wie het kabinet ook op deze niet-materiële punten heeft gevolgd, moet toch tot de conclusie komen dat er weinig verschil is, met een kabinet met het CDA.

Srebrenica

Eerste voorbeeld: natuurlijk Srebrenica, die molensteen om onze nek, die aanslag op ons geweten. Vanzelfsprekend is de Nederlandse regering niet verantwoordelijk voor of schuldig aan de val van Srebrenica (de VN), laat staan voor wat er daarna gebeurde (Mladic). Maar zij is wel aanspreekbaar voor het nemen van besluiten en voor de miserable wijze waarop wij ons vege lijf hebben gered zonder ook maar een poging te doen het leed van de moslims te verzachten.

Regering en parlement zijn er direct verantwoordelijk voor dat zij honderden Nederlandse militairen in een onhoudbare positie hebben gebracht door hen met veel te lichte wapens naar een onverdedigbare enclave te sturen. Of dit met goede bedoelingen is gebeurd, doet weinig terza-

ke. Goede bedoelingen zijn geen excuus voor onzorgvuldig handelen. De regering is eveneens direct verantwoordelijk – immers, dit geschiedde na overleg van minister-president Kok met minister van Buitenlandse zaken, Van Mierlo – voor het zenden van een order na de val van Srebrenica aan Karremans, wel of niet opgesteld door de VN, waarin uitsluitend werd gesproken over de veiligheid van personeel en materiaal en met geen woord melding werd gemaakt van de plicht zoveel mogelijk – hoe weinig dit in de praktijk ook kon betekenen – de moslims te beschermen. Hetzelfde geldt voor het afblazen van luchtsteun tijdens het Servische offensief zoals Voorhoeve zelf verklaarde: ‘Het dringende verzoek werd door mij gedaan in overleg met premier Kok en minister Van Mierlo’.

Heeft de regering ooit spijt betuigd, met name tegenover Dutchbat, over het besluit dat zij Nederlandse troepen in een onaanvaardbare positie heeft gebracht? Heeft ze ooit verantwoordelijkheid afgelegd voor het afblazen van de luchtsteun en het zenden van een order zonder melding te maken van de moslims? Nooit. De enige kritische opmerking die minister-president Kok heeft gemaakt is dat de ontvangst in Zagreb ‘wel een tandje lager’ had gekund. En de regering heeft bij monde van Minister van Defensie Voorhoeve tot ver na de val van Srebrenica het VN-ingrijpen in Joegoslavië verdedigd hoewel toen al lang klip en klaar was dat het VN-ingrijpen ondanks de gegeven humanitaire hulp het leed van de

INHOUD

De moraal van paars
Spreekjes in het onderwijs

H O O F D E N & Z I N N E N

bevolking alleen maar heeft ver-groot.

Een tekortschietend parlement

Heeft het parlement dan zijn verantwoordelijkheid genomen? Ook dat zweeg als het graf. Heeft het kritische opmerkingen ge-maakt over de uitsluitend op onze veiligheid gerichte order? Neen. Want dan had ook aan de orde moeten komen dat het VVD-par-lemenetslid Weisglas tezamen met De Hoop Scheffer scherpe kritiek uitoefende op minister Pronk omdat hij de veiligheid van Nederlandse troepen in gevaar had gebracht door het woord genocide in de mond te nemen voordat Dutchbat veilig in Zagreb was teruggekeerd.

De minister van Defensie is direct verantwoordelijk voor de be-ruchte persconferentie in Zagreb waar Karremans de ongelukkige uitlatingen deed over *bad guys* en *good guys* en Mladic prees als een groot veldheer, een verklaring opgesteld na overleg met de chef van zijn voorlichtingsdienst en waarschijnlijk zelfs met diens goedkeuring. Hij is ook verant-woordelijk voor andere zaken, onder andere dat de legerleiding zonder overleg met hem Karremans tot een hogere rang bevorderde zonder dat hij dat besluit terugdraaide.

De minister van Defensie is indirect verantwoordelijk voor de weinig heldhaftige houding van de leiding van Dutchbat. Van overste Karremans die een borrel dronk met Mladic, die gedurende de cruciale dagen zich nauwelijks liet zien, die zich nooit heeft ver-zet tegen de scheiding van vrou-

wen en mannen, verhalen van genocide van zijn ondergeschik-ten negeerde en later voor het Internationale Tribunaal stame-lend moest erkennen dat hij nooit bij Mladic had geïnformeerd naar het lot van de meegevoerde man-nen. Van majoor Franken die een verklaring tekende waarin op zijn minst de schijn werd gewekt dat alles correct was verlopen, die zijn manschappen de vrachtwag-ens waarmee de moslims warden weggevoerd, met dieselolie liet vullen, die geneesmiddelen en behandeling weigerde aan enkele doodzieke moslims en die eveneens weigerde ook maar een moslim op een lijst te zetten die hen van deportatie en de dood had kunnen redden.

Heeft het parlement ooit de minister van Defensie ter verant-woording geroepen? Neen, ze heeft over die verantwoordelijk-heid een grauwsluijer gelegd door alsmaar vragen te stellen als ande-ren weer iets hadden ontdekt dat ze nog niet wisten. Want het aan de orde stellen van die verant-woordelijkheid had wel eens kun-nen leiden tot het aftreden van de minister van Defensie met alle gevaren van dien voor het behoud van de coalitie. Ook voor paars gaat de macht boven de zuiver-heid van de politieke zeden.

In Den Haag wordt graag meewar-ig gedaan over België met al zijn schandalen. Maar in België wordt in ieder geval een parle-mentair onderzoek gehouden over de verantwoordelijkheid voor de massa-moorden in Roenda. De Belgische VN-mili-tairen waren al geruime tijd op de

hoogte van het genocide-scena-rio, inclusief de plannen te begin-nen met het vermoorden van de Belgische lijfwachten van de pre-sident. Was dit uitsluitend de verantwoordelijkheid van de VN of is er ook een Belgische verant-woordelijkheid? Eenzelfde vraag geldt de gebeurtenissen in Scre-benica. De VN draagt uiteraard de grootste verantwoordelijkheid maar is dat een reden onze eigen verantwoordelijkheid niet onder ogen te zien? Waarom wel een parlementair onderzoek naar een bouwschandaal in Limburg waar-aan hoogstens een staatssecretaris zich een buil kan vallen, maar niet over een belangrijker zaak als Srebrenica?

Het verdoezelen van de verant-woordelijkheid gebeurde zoge-naamd – en vooral minister Voorhoeve had daar een handje van – om de eer van de Neder-landse militairen te verdedigen; het omgekeerde is natuurlijk gebeurd. Doordat de regering weigerde openlijk haar verant-woordelijkheid te erkennen, werd de kritiek automatisch naar Dutchbat gedirigeerd als enige overblijvende op wie de kritiek zich kon richten. Volstrekt ten onrechte is zo de kritiek op alles wat misging, terechtkomen op de hoofden van enkele honderden jonge Nederlanders die er ook niets aan konden doen dat zij in een onmogelijke positie waren gemanoevreerd.

Indonesië

Zo is het ook gegaan met de Nederlandse militairen in Indo-nesië, tot mijn verbijstering met medewerking van de veteranen-

H O O F D E N & Z I N N E N

organisaties die overigens maar een paar percent van de toen uitgezonden militairen vertegenwoordigden. Alle schuld aan wat we eerst excessen en nu oorlogsmisdaden durven noemen, is terechtkomen op de hoofden van de toen uitgezonden militairen. De hoge heren in Den Haag die direct verantwoordelijk waren voor het gevolgde beleid en daarmee ook voor de gevolgen daarvan, bleven buiten schot en hebben hun handen in onschuld gewassen.

Ook daaraan heeft paars meegewerkt door de koningin bij het bezoek aan Indonesië een toespraak te laten houden die in niets verschilde van een toespraak die door een kabinet met het CDA zou zijn opgesteld. Abstracte woorden over tragiek, zelfs geen milde erkenning van schuld waarop ook de Nederlandse bisschoppen hadden aangedrongen. Het gevolg was dat het bezoek politiek (niet economisch want de Indonesiërs staan er om bekend dat zij de politiek niet in de weg laten treden van hun economische belangen) is mislukt. Hare Majesteit werd zelfs in een onmogelijk positie geplaatst. Soeharto zegde zijn afspraak met haar wegens gebrek aan tijd af, hoewel hij dezelfde dag wel de Duitse oud-bonds-president Von Weizsäcker ontving. Ook de sultan van Djokja had geen tijd. Hare Majesteit mocht zich vermeien op buitenplaatsten als het vroegere Celebes. Ook Van Mierlo mocht het ervaren. Hij kwam vast te zitten in het verkeer in Djakarta doordat hij een escorte had van een of twee motorrijders,

normaal bestemd voor buitenlandse referendarissen der tweede klasse. Het was geen ramp omdat op de betreffende bijeenkomst de Indonesische veteranen toch niet kwamen opdagen nadat de regering had besloten op rijkskosten ook enige vertegenwoordigers van veteranenorganisaties mee te nemen die bekend stonden om het standpunt dat 'wij' alleen maar uit waren op het welzijn van de bevolking van Indonesië.

Ook op andere gebieden is er weinig verschil tussen paars en een kabinet met het CDA. Het dualisme dat lievelingskindje van paars – was al stervende sinds het Torentje weer zijn oude status had teruggekregen. Het kan nu definitief worden afgelegd in het Haagse mortuarium nadat PvdA en D66 met grote boosheid hebben gereageerd op de uitlatingen van Bolkestein over de uitbreiding van de NAVO. Het gaat er niet om of Bolkestein gelijk heeft of de anderen. Maar wat stelt dualisme nog voor als een coalitie-partij geen afwijkend standpunt kan innemen over een kwestie die niet in het regeerakkoord is geregeld en waarop Nederland nauwelijks invloed kan uitoefenen? Die beslissing is voorbehouden aan Washington en misschien een heel klein beetje aan Londen, Parijs en Bonn. Een discussie-onderwerp dus, niet meer en niet minder...

Paarse benoemingen

Misschien nog belangrijker is dat onder paars de 'verpolitiserings' van publieke functies nog is toegenomen. De politieke nomen-

klatoera, dat wil zeggen de vier grote partijen, verdelen functies en banen onder elkaar waarbij bekwaamheid pas op de tweede plaats komt. Praktisch alle belangrijke colleges worden op grond van partij-voorkeuren gevuld. Zelfs bij de benoeming van Kroonleden voor de Sociaal-Economische Raad wordt er zorgvuldig op gelet dat alle grote partijen aan hun trekken komen. Onafhankelijke Kroonleden in de zin van niet-gebonden aan partijen, bestaan er nauwelijks meer. Ook bij de keuze van leden van de Raad van State wordt dit criterium gehanteerd, hoewel de statuten van de Raad dit nergens voorschrijven.

De steeds verder gaande zelfstandiging van rijksdiensten, in het Engels *quango's* geheten – quasi-autonomous non-governmental organisations – versterkt die ontwikkeling nog. Zij schept voor politici en oud-politici steeds meer functies die ook 'marktconform' worden betaald. Het ledental van alle politieke partijen daalt maar het aantal functies stijgt zodat, zoals Marc Kranenburg in *NRC-Handelsblad* eens ironisch opmerkte, er steeds meer een situatie van *one man, one job* ontstaat. Het is zelfs de vraag of de gewraakte Belgische toestanden waarbij ook baantjes als postbode worden gegeven aan trouwe partijaanhangers, zoveel slechter is als de Nederlandse waarbij alleen de betere functies naar die regel worden verdeeld.

Mensen worden benoemd op grond van hun politieke overtuiging, niet op grond van bekwaamheid. Linschoten benoem-

H O O F D E N & Z I N N E N

de in het CSTV-bestuur een VVD-er, weggestuurd als partijvoorzitter en een PvdA-er en een CDA-er die politiek waren uitgerangeerd (en die, nauwelijks op hun zetel, weer op hun beurt een ander lid van het kringetje, het bureau van de heer Staatsen, inhuurde). Waren zij de besten? Hun ontslag wijst er niet op. Ik neem het de heer Linschoten persoonlijk niet eens kwalijk. Hij volgde het spoor dat ook door paars wordt gevolgd.

Onder het paarse bewind zijn drie Commissarissen van de Koningin geïnstaleerd. Een, Ter Beek, omdat er voor hem geen plaats was in het paarse kabinet hoewel zijn naam niet op het Drentse lijstje voorkwam. Ter Beek was in ieder geval nog een Drent, maar Alders werd als Limburger, zonder kennis van de noordelijke problematiek, in Groningen gedropt, opnieuw zonder dat hij op het Groningse lijstje voorkwam. En de derde, Kamminga, werd pas in Gelderland benoemd nadat Bolkestein had laten weten dat hij bezwaren had tegen de benoeming van de keus van de provincie: zijn partijgenoot Nijpels. Zelf ben ik van mening dat het beter is dit soort benoemingen centraal te regelen maar zou het dan niet meer overeenstemmen met de idealen van

paars die schijn-inspraak af te schaffen?

Slippendragers van de macht

Tegen de benoeming van Tjeenk Willink als 'onderkoning' van Nederland zal niemand bezwaren kunnen aanvoeren. Hij heeft er alle bekwaamheden, kennis en vaardigheden voor in huis. Hij is de juiste man op de juiste plaats, ook als hij geen PvdA-er was geweest. Bij de benoeming van de voorzitter van de Tweede Kamer speelde de verpolitiseringswereld een rol. Was Bukman, weinig actief in de Kamer, de beste? PvdA en D66 deden even modieus mee met de feministische meetlat door een voorkeur uit te spreken van de nooit opgevallen mevrouw Doelman, maar ze zijn geen moment van plan geweest de deal over Bukman te doorbreken. Zij hadden pas echt de politieke verstarring doorbroken als zij bijvoorbeeld Schutte hadden voorgesteld, een uitmuntend Kamerlid, beminnelijk en met een zeer grote kennis van het parlement. Maar Schutte is geen lid van het CDA en maakt dus geen deel uit van de nomenklatoera.

Ook bij de techno-lease constructie is paars uiterst beducht om de zaak in volle openbaarheid te behandelen, bang dat de positie

van minister-president Kok in het gedrang zou kunnen komen. Ook hierbij gedroegen de Kamerleden van paars zich minder als controleurs dan als slippendragers van de macht. Toen de Algemene Rekenkamer het verslag van de commissie opvroeg, weigerde zij zelfs, geheel in overeenstemming met het standpunt van de regering, toestemming te geven. De banden zijn nu gewist.

Ik heb ook nog een enkel lid van de paarse fracties een opmerking horen maken over het arrogante gedrag van de regering ten aanzien van de Rekenkamer die het gewaagd had een kritisch rapport over Fokker te publiceren en in het algemeen kritiek had geleverd op de overheidssteun aan bedrijven. Hetzelfde onderzocht de Raad van State die – en terecht – het had gewaagd de regering voor de voeten te lopen inzake de Ziektewet en de Nabestaanden-wet. Minister Zalm betitelde dit als 'gezeur'.

Kortom, paars gedraagt zich in moreel-politieke zaken zoals het CDA zich heeft gedragen.

HERMAN WIGBOLD

Oud-hoofdredacteur van het Vrije Volk en publicist

